

Gölge Oyunu 1993

Yavuz TURGUL

Genel Bakış

1993 yılında Yavuz Turgul tarafından çekilmiş *Gölge Oyunu*, neredeyse isimleri birbirinden ayrı anılmaz olan Yavuz Turgul, Şener Şen işbirliğinin güzel örneklerinden biridir. Abidin rolündeki Şener Şen'e, Abidin'in en yakın arkadaşı Mahmut rolü ile Şevket Altuğ eşlik eder. Filmdeki gizemi yaratan kadın karakter Kumru rolündeki Larissa Litichevskaya'nın gerçek hayatta da hakkında çok az bilginin oluşu, oynadığı tek rolün *Gölge Oyunu*'nundaki Kumru karakteri olması, filmin mistik yönünü besler. Filmin bir diğer önemli özelliği ise Abidin ve Mahmut'un ev sahibi Büyükhaniım rolünde ilk Türk profesyonel seramik sanatçısı olarak bilinen Füreye Koral'ın olmasıdır.

Filmin en önemli özelliği mistik ve gerçeküstü yanıyla Yavuz Turgul sinemasındaki diğer filmlerden ayrı bir yerde durmasıdır. Yavuz Turgul sinemasında görmeye alıştığımız görsel anlatı ve hikâye yapısı bu filmde bir hayli değişiklik göstermektedir. Kurmaca ve gerçek dünya arasına anlatısını yerleştiren film Turgul'un toplumsal değişime ayak uydurmaya çalışan karakter hikâyelerinden farklı bir yapı sergiler. Yönetmenin çizgisel zamana anlayışını kırarak, anlatıcılar yerleştirmek suretiyle masalsı bir yapı kurduğu *Gölge Oyunu* filmini 1990'lı yılların Türkiye'sine hakim olan belirsizlik politikalarıyla birlikte okumak ve filmde varlık ve yokluk arasındaki karasızlığı dönemin kültürel yapısına bağlı analiz etmek seyirciye bir çok olanak sunmaktadır.

Üslup ve Anlatım

Her ne kadar Yavuz Turgul filmlerinde şimdiki zaman anlatımı kullanılsa da, diğer filmlerden ayrı olarak *Gölge Oyunu* geçmiş zamanda yaşanmıştır ve bir anlatıcı grubu tarafından anlatılmaktadır. Geçmişte yaşanmış bir olay olarak aktarılan öykü, sık sık araya giren anlatıcılar tarafından kesintiye uğratılarak ilerler. Bu anlatı tarzının filmin mistik yanını kuvvetlendirmek için kullanıldığı söylenebilir. Çünkü bir saz heyeti tarafından anlatılan hikâyenin gerçekliğinden seyirci de tam olarak emin olamaz. Özellikle beyaz bir fon önünde kuvvetli ışığın yarattığı gölgelerin altında kameraya gözlerini kırpmadan bakan saz heyeti anlatıcıları ışık ve gölgenin yarattığı atmosferle kendi varlıklarıyla ilgili bile bir şüphe yaratırlar.

Gölge Oyunu'nda sık sık kavga eden Abidin'le Mahmut, birçok kavga sahnesinde aynı çerçevede, yakın planda ve yüz yüze görüntülenirler. Bu durum aralarındaki kavganın etkisini artırarak daha güçlü bir karşıtlık duygusu yaratır. Hatta filmin afişinde bile bu çerçeveleme stratejisi kullanılmıştır. Bu ikili yakın çekimin Abidin ve Mahmut için tercih edilmesinin bir diğer önemli yanı ise Hacivat-Karagöz gölge tiyatrosuna yaptığı göndermedir. Aynı zamanda aynı kadraja sığınan iki insan anlatımı kuvvetlendirmek için tercih edilmiştir. Çünkü Mahmut ve Abidin tesadüflerle aynı yaşama birlikte sığınan iki karakterdir. Genel çekimlere filmde mekânı tanıtmak amacıyla pek çok kez Pavyon sahnelerinde rastlanır.

Filmsel gerçekliğin zaman zaman kesintiye uğratıldığı *Gölge Oyunu* ise diğer Turgul filmleri içinde farklı bir örnek olarak karşımıza çıkar. Diğer filmler oluşturulan gerçekçi metin aracılığıyla, anlattığı şeylerin kurmaca bir dünyada geçtiğini unutturmak isterken, *Gölge Oyunu*'nda yönetmen, filmin gerçek dünyayı yansıtmayan bir görüntüler dünyası olduğunu sık sık izleyiciye hatırlatır. Kurmaca bir dünyanın altının çizildiği filmde bu durum kurgu teknikleriyle desteklenir. Filmde sık sık araya giren anlatıcılar hikâyenin akışına ve anlatının doğrusal akmasına müdahale eder durumdadır.

Kişiler

Abidin Karabiberler grubunun işini bilen, üçkâğıtçı, çapkın üyesi

Mahmut Karabiberler grubunun duygusal, hassas, dürüst diğer üyesi

Kumru sağır dilsiz ve hakkında hiçbir şey bilinmeyen karabiberler grubunun hayatına aniden giren kadın

Büyükhanım uykusuzluk hastalığı ile mücadele eden Mahmut ve Abidin'in kaldığı evin sahibesi

Özet

Abidin ve Mahmut pavyonlarda komedyenlik yapan Karabiberler adlı bir grupları olan, maddi sorunlarla uğraşan iki arkadaştır. Abidin eskiden gemicilik yapmış, çapkın, bir şekilde üçkâğıtçı sayılabilecek bir adamdır. Bir yetimhanede büyümüş olan Mahmut ise karşı cinse olan utangaç tutumu ve hassas yapısıyla yoldaşından ayrılır. Komedyen iki arkadaşın beraber kaldıkları küçük bir evleri, sepetli antika motosikletin sırtında sürdürdükleri seyyar yaşamları, gündelik hayat sıkıntıları sağır ve dilsiz ama güzeller güzeli bir genç kız olan Kumru'nun hayatlarına girmesiyle değişmeye başlar. Pavyona çalıştırılması için getirilen bu genç kadının durumuna üzülen Mahmut pavyonda tuvaletçi olarak çalıştırılmaya başlayan Kumru'yu kalacak yeri olmadığını anlayınca bu iki kişilik hayatlarına dâhil eder. Kumru konuşmadığı gibi bir takım mistik olayları da beraberinde getirir. Uykusuzluk sorunu çekip ölerek bundan kurtulmaya çalışan Büyükhanımı ebedi uykuya yollar. Ölmüş bir kuşu ellerinin arasına alarak iyileştirir. Bu arada cebinden çıkardığı annesi olduğunu gölge oyunuyla anlattığı kadını hep beraber aramaya başlarlar. Ama bu süre içinde Kumru'nun varlığından dolayı Abidin ve Mahmut'un arkadaşlıkları zorlu bir sınav vermeye başlar. Bu sınav hem onların kendilerini hem de birbirlerini daha iyi tanımlarına neden olur. Sonunda Kumru'nun annesini bir cezaevinde bulurlar. Annesi de sağır dilsizdir. Annesiyle sesiz bir iletişim kuran Kumru ertesi gün ortalıktan kaybolur. Ama asıl ilginç olan onun ortadan kaybolması değildir. Mahmut ve Abidin dışında ne pavyondaki ne cezaevindeki hiç kimsenin Kumru'yu hatırlamaması, tanımamasıdır. Hatta beraber çekildikleri fotoğrafta bile diğerleri Kumru'yu görememektedir. Hayal ve gerçek, varlık ve yokluk arasındaki şüpheye seyirci de dahil olur ve film büyük bir şüpheyle son bulur.

Öykü

Absürd açılış Film oldukça mistik ve absürd bir tonda açılır. Bir saz heyeti, beyaz bir perdenin önünde dikkat çekici bir hareketsizlik içinde sessizce oturmaktadır. Kamera onları kaydırma hareketiyle tek tek gösterirken onlarda direk kameranın içine bakmaktadırlar. Saz heyetinin bir o kadar büyük gölgesi perdeye yansımaktadır. Perdeye vuran gölgeler Platon'un mağara alegorisini andıracak şekilde izleyiciyi izleyeceği şeyin gerçekliği hakkında şüpheye düşürür. Kamera usul usul kayar ve biz de kamera ile birlikte başka bir zaman ait gibi görünen saz heyetinden bir üyenin önünde dururuz. Saz heyetinden bu kişi söze başlar ve bize Abidin ve Mahmut'un "muazzam, insanın aklına durgunluk veren" hikayesini anlatmaya başlar. Oyunbaz dalavereci kişiliği ile Abidin, içe dönük naif ve duygusal Mahmut'la çok zıt iki karakterdir. Ama onları birbirine bağlayan hayatın dışına itilmişlikleri ve bu itilmişliğin getirdiği yalnızlıklarıdır. Beraber bir pavyonda modası geçmiş güldürü oyunları sergilerler. Anlattıkları güldürü oyunları benzeşme de sahnedeki halleri ve farklı karakter tipleri seyirciyi Hacivat -Karagöz ikilisini hatırlatır. Aslında Hacivat ve Karagöz'ü hatırlatan sahnedeki halleri değil günlük yaşamdaki atışmalarıdır. Dalavereci, açık göz Abidin'in Hacivat, naif Mahmut'un ise Karagöz ile benzeştiğini söyleyebiliriz. Şovları pavyondaki izleyicinin hiç mi hiç ilgisini çekememektedir. Seyircinin ilgisizliği hayattaki yalnızlıklarının ve görmezden gelinmelerinin bir temsili gibidir. Abidin ve Mahmut'un, nam-ı diğer Karabiberler 'in sahne aldığı pavyonun ismi ise "bu muazzam ve akıl almaz hikâyeyi destekleyecek şekilde Rüya'dır. Saz heyetinden başlayarak pavyonun ismine kadar film gerçekçi olmayan bir rüyayı anlatacağını seyirciyi hissettir.

Kumrunun gelişi Bir gün çalıştıkları pavyona konsomatrislik yapmak üzere oldukça güzel, genç bir kadın getirilir. Kadın, güzelliği, masum havası ve diğer kadınlardan farklı olan edasıyla sadece pavyona değil bu dünyaya bile aitmiş gibi görünmez. Çevresine karşı da oldukça ilgisizdir. Sanki nerde ve hangi zamanda olduğunun bilincinden yoksunmuş gibi bir havası vardır. Pavyona getirildiğinden itibaren, Mahmut'un ilgisini çeker kadın. Kadının sağır ve dilsiz olduğu hemen fark edilir. Bunu öğrenen patron muhabbette dayalı konsomasyon işini yapamayacağından dolayı kadını kapı dışarı eder. Mahmut, genç kadını pavyonun karşısındaki kaldırımında öylece beklerken bulur. Kadının gideceği bir yeri olmadığını anlayan Mahmut onu eve davet eder. Abidin ise durumdan rahatsızdır. Sonuçta kendilerine bile zar zor bakmaktadırlar. Huysuzlanmaya, söylenmeye başlar. Kadını, iki kişilik hayatlarına dâhil etmemek için elinden geleni yapar. Ama Mahmut kadına yoğun bir ilgi alaka beslemektedir. Kadının hayatlarına girişi ile birlikte ikili arasındaki uyumsuzluklar daha belirginleşmeye başlar ve süreklileşen çatışmalar yaşamaya başlarlar. Kadının gelişine kadar daha uyumlu ve uysal olan ve Abidin'e daha kolay boğun eğen Mahmut, Abidin'e karşı tavır almaya, sesini çıkartmaya başlar. Abidin ise zaman içinde hayatlarına daha fazla nüfuz etmeye başlayan kadına karşı giderek daha da tepkiselleşir.

İlk Mucize Mahmut ve Abidin arasındaki gerilim giderek artarken bir yandan da olaylar pavyonun adı gibi rüya sahnelerini andıracak kıvama gelmeye başlar. Öncelikle bu yeni misafirden haberdar olan ev

sahibesi Büyük Hanım'a kadını bir an önce postalayacaklarını söylerler. Fakat Büyük Hanım için ne ödemedikleri kira ne de yeni misafirleri önemlidir. Büyük Hanım uykusuzluk hastalığından mustarip yalnız bir yaşlıdır. Sadece biraz uyumak ve huzur bulmak istemektedir. Yalnızlığına yoldaş aramaktadır. Büyük Hanım'ın oldukça tuhaf bir hikâyesi vardır. Kocası Eftal Bey'in ölümünden sonra isyan etmiş o da ölmek istemiştir. Kendisinin tanrı tarafından bu isyanı için cezalandırıldığına inanmaktadır. Tanrı onu isteğinin tam tersi, ölümsüzlükle yani uykusuzlukla cezalandırmıştır onu. Büyük hanımı ziyaret ettiklerinde ilginç bir olay gerçekleşir. Bir kedi bir kumruyu yakalamış kendine av yapmışken, uzaklardan gelen bu yeni kadın kuşu avuçlarına alarak hayata döndürür. Kadın aynı zamanda, Büyük Hanım'ın ebedi olduğunu düşündüğü yaşam sürgününü nihayete erdirecek kişidir. Büyük Hanım'ın arkasındaki kapıdan odaya girdiğinde, Büyük Hanım'ın daha onu görmeden, ona "Demek sonunda geldin ha!" deyişi filmin mistik yanına başka bir boyuta taşır.

Kumrunun sorunu Peki kimdir bu sessiz, hakkında hiç birey bilmediğimiz hatta filmin adını bile belirleyen "gölge" kadın? Ne bir adı, ne kimliği, ne de nereden geldiğini gösteren bir iz vardır. Yalnızca sürekli yanında taşıdığı bir vesikalık kadın fotoğrafı vardır. Sık sık bu fotoğrafa bakmaktadır. Kim olduğunu öğrenmeye çalışan Mahmut'a gölge oyunuyla bu kadının annesi olduğunu anlatır. Gizemli gölge kadın, annesini aramaktadır. Fotoğrafın üstünde epey silikçe bir yazı olduğunu fark eden Mahmut fotoğrafı pavyondaki fotoğrafçının stüdyosuna götürür. Fotoğrafçı fotoğrafın arkasında bir şekilde "Zeliha Kumru" yazdığını anlar. Bu saatten sonra artık "Kumru" diye hitap etmeye başlarlar kadına. Fotoğraftaki kadın Kumru'nun annesidir. Fotoğrafların yüzüne baktığında ölümü gören fotoğrafçı, kadının hem ölü hem diri; ne ölü ne diri olduğunu ima eder. Kuru Mahmut'a bir gazete çıkan cezaevi haberini göstererek annesinin cezaevinde olduğunu anlatmayı becerir. Bu esnada Abidin ve Mahmut, Büyük Hanım'ın ölümünün ardından kapı dışarı edilmiş, beş parasız sokaklarda dolaşmaktadırlar. Abidin buna bir hal çare düşünmeye çalışırken, Mahmut'un tüm derdi Kumru'nun annesini bulmaktır. Onca parasızlığın içinde Kumru'nun cebinden bir tomar para çıkarması, Abidin'in ise buna el koyması, bir süredir yüzeyinde çatlaklar belirmeye başlayan Mahmut-Abidin ilişkisinde, kocaman bir yarığa sebep olur. İlişkileri bu yarığın açtığı delikte kaybolur. Ve ikilinin yolları ayrılır.

İntihar bu ayrılıkları esnasında Abidin kendine başka bir ortak bulur. Onunla sahne şovuna devam ederken Mahmut'ta Kumru'nun annesin, tüm cezaevlerini dolaşarak bulmaya çalışmaktadır. Ama ikisi de tek başlarına bu hayatta başarılı olamazlar. Yaşadığı travmatik çocuklukla alakalı olarak terkedilmek ve bağ kuramamak korkusuyla yaşayan Abidin için Mahmut'tan ayrılmak çocukluk travmalarının ve ruh halinin geri gelmesine sebep olur ve intihara kalkışır. Bu intihar girişimi, onları tekrar bir araya getirir.

Annesini bulurlar gittikleri bir cezaevinde boynunda yara izi olan- ki bu intihar ettiği izlenimi yaratır- bir görevli listelere bakar ve Zeliha Kumru'nun o cezaevinde olduğunu söyler. Nihayet anneyi bulmuşlardır. Cezaevi de ışıklandırma tekniği ile mistik bir hava içinde sunulur. Anne ile kız kavuşurlar. Aralarında hiç konuşmazlar. Sadece bakışırlar. Kumru annesine daha önce Mahmut'la Abidin'in kavga etmesine sebep olan parayı verir. Kumru Mahmut ve Abidin cezaevinden ayrılır. O gece Mahmut'la Kumru'nun birlikte olduklarını sabah Mahmut yarı çıplak uyandıığında anlarız. Mahmut'un kadınlarla ilişki kurmakta sorunlar yaşadığının altı filmin başından beri çizilir. Mahmut yetimhanede kalırken arkadaşları ona şaka yapmış ve koynuna bir kadın sokmaya çalışmışlardır. Korkarak uyanan ve yaşından önce yaşadığı bu travma nedeni ile Mahmut kadınlardan korkmaktadır. İntihar ederek sorunlarıyla yüzleşmek zorunda kalan ve sorunlarını aşmak konusunda ilk adımları atan Abidin'den sonra şimdide Mahmut Kumru sayesinde sorunlarıyla yüzleşmek ve onalı aşmak durumunda kalır. Kumru'nu hayatlarına girmesi onları değiştirip dönüştürmüştür.

Aslında yoktu Mahmut sabah yalnız kalkar. Kumru yoktur. Her yere bakarlar, Kumru'yu ararlar. Ama Kumru hiç iz bırakmadan geldiği gibi gitmiştir. Annesine gittiğini düşünerek hapisaneyeye giderler. Ama hapisanedeki görevlinin yerinde başka biri vardır. O isimli bir mahkûmun cezaevlerinde olmadığı söyler. Hatta tarif ettikleri gibi bir görevlide yoktur o cezaevinde. Koşarak pavyona gelirler. Pavyonda aylarca beraber çalıştıkları Kumru'yu kimse hatırlamamakta hatta tanımamaktadır. Çaresizce herkese sorarlar ama insanlar onlara deli gözüyle bakmaya başlar. Hep beraber pavyon çalışanları olarak çektirdikleri içinde Kumru'nun da bulunduğu fotoğrafı gösterirler. Ama kimse fotoğraftaki kadını görmemektedir. Kumru'yu fotoğrafta sadece Abidin ve Mahmut görmektedir. Kumru geldiği gibi gitmiş ama giderken herkesin yaralarını iyileştirerek gitmiştir.

Temalar

Değişim Bu filmde Yavuz Turgul'un diğer filmlerindeki gibi yitip gitmekte olan değerlerin peşinde koşan, zaman ayak uydurmakla uydurmamak arasında kalan karakterler yoktur. *Gölge Oyunu*'nun karakterleri, bizzat kendileri günümüzde yeri kalmayan bir değerler bütününün parçalarıdır. Eğlence biçimlerinin giderek çeşitlendiği, pavyon komedyenliğinin sona ermeye başladığı bir kültürel ortamda Abidin bu değişimi "Bizim türümüzde komik kalmadı artık. Altın değerindeyiz" biçiminde yorumlamaktadır ancak Tamer Baran'ın da belirttiği gibi *Gölge Oyunu*'nun pavyon komedyenleri, Yavuz Turgul karakterleri içinde en edilgin olanlarıdır ve eskisi gibi yaşayamayacaklarının bilincine tam olarak erişememişlerdir (1997: 23). Onların hayatlarını değiştirecek olan şey, nereden geldiğini ve kim olduğunu bilmedikleri Kumru adında gizemli bir kadın olacaktır. Bu filmde değişim, toplumsal değişime ayak uydurma gayesi içinde olan karakterlerin başına gelmez. Aksine bireysel tekâmüllerini tamamlayamayan karakterler bireysel devrimlerini gerçekleştirirler. Turgul sinemasında genelde değişim toplumsaldır birey bunun dışında kalır. Turgul'da kadrajını bu toplumsal değişim karşısındaki insana çevirir. Bir tek bu filmde değişim geçiren toplum değil karakterlerdir. Hatta filmde karakterlerin etrafını saran kişiler ne olduğunu bile farkında değildir.

Doğu anlatısı Turgul'un diğer filmlerinde anlatıya eşlik eden doğu batı ikiliği bu filmde de tematik unsur olarak kendini -hatta belki diğer filmlerinden daha çok- hissettirmektedir. Turgul *Gölge Oyunu*'nu da varlığın sorgulanışını bir Doğu masalı olarak nitelendirmektedir (Türsak 1994: 87). Abidin ve Mahmut'un hayatına giren Kumru'nun gizemli güçlere sahip olması, kim olduğu ya da gerçekten var olup olmadığı gibi sorular anlatın bu mistik doğuya ait masalsı yapısını güçlendirmiştir. Ayrıca Abidin ve Mahmut'un hikâyesini anlatan Doğu'ya özgü gölge oyunuyla birlikte filmde doğulu unsurlar kendini daha çok belli etmektedir. Ayrıca Abidin ve Mahmut'un tamamen zıt karakterde olmaları, karşıtların birliğini ve denge durumunu çağırıştırmaktadır. Bu anlamda ikili, her birinin varlığı diğeriyle anlam kazanan bir bütünün iki farklı parçasını simgelemektedirler. Doğu mistizminde yer alan ikiliğin dengesi bu iki karakter arasındaki, ilişkide gözlemlenebilmektedir. Bunu yanı sıra varlık ve yokluk arasında filmin çizdiği ince çizgiye kendi anlatısını oturtması tasavvufi bir noktaya referans olarak okunabilir.

Erkek dostluğu ve zıtların uyumu Yavuz Turgul'un diğer filmlerinde de olduğu gibi *Gölge Oyunu*'nda da hegemonik erkeklik dışında kalan iki erkek karakterin zıtlıklara dayalı dostluk ilişkileri filmin ana akslarından birini oluşturur. Mahmut ve Abidin birbirlerinde olmayan özellikleri tamamlayarak yek pare hareket eden ve böylelikle bir bütün oluşturmak suretiyle ayakta kalmayı becerebilen iki karakterdir. Zıtlıkları ancak baş başayken ortaya çıkan ama dışarıda tek bir vücut olmayı başararak var olabilen kişiliklerdir. Onlar her ikisi de anneleri tarafından terkedilmiş karakterlerdir. Bu her ikisinde de ilişki kurma pratiğini etkilemiştir. Çevreyle çocukluklarından beri kuramadıkları her tür ilişkiyi birbirleriyle kurarlar aslında. Zıtların uyumu sistemle mücadele etme aracı olarak inşa edilmiştir onların arasında. Bu karşıt karakterler fiziksel görünüm gibi özellikleriyle olduğu kadar, kişilik yapılarıyla da birbirlerinden ayrılırlar. Karakterler başta karşıt olarak kurulsalar da film geliştikçe belli bir dostluk ya da işbirliği bu karakterleri bir araya getirecektir. Kumru bu biraya gelme sürecinde onları ayırarak bağlayan karakter olur.

Karakter Analizi

Abidin 40'lı yaşlarında hayatın dışına itilmiş kötü ve travmatik çocukluğun izlerini taşıyan bir komedyen. Mesleği ile hayatının kendisi büyük bir çelişki içinde. Değişim rüzgârlarını doğru okuyamayan bu nedenle de ölmekte olan mesleğinde kendini altın değerinde nitelendirmektedir. Çapkın. Kadınlarla kolay ilişki kurabilen ama bu ilişkileri son derece yüzeysel tutan bir adam. Çok gezdiği, çok ortamlara girip çıktığı belli bir karakter. Bencil olma uğruna bile olsa kendi çıkarlarını korumayı göze alan, kendi rahatı ve menfaati için her şeyi yapabilecek bir adam. Ama kırılğan ve korkuları olan bir adam aynı zamanda. Mahmut'la yaptığı atışmalarda bu korkuları görmek mümkün. Onun en büyük korkusu ise terk edilmek.

Terkedilme korkusu. Annesi tarafından terkedilmiş bir çocuktur. İntihar ettikten sonra anlatır bu çocukluk travmasını. Bu travmatik çocukluk onda terk edilme korkusu yaratmıştır. Tüm karakteri bu terkedilme korkusu etrafında şekillenmiştir. Terk edilmekten korktuğu için insanlarla yüzeysel ilişkiler kurar; bağlanmaktan korkar. "Diyordum ki, nasılsa terk edecekler, en iyisi önce sen tüy." sözleri bu korkunun oldukça güzel bir ifadesidir. Ama bunu itiraf etmek, bununla başa çıkmak o kadar kolay değildir. Hamile bıraktığı Meral'i sahiplenmeyişi ya da Kumru'ya olan tepkisi yine terk edilme korkusunun yansımalarıdır. Onun ne Meral ile aile olacak ne de en yakın arkadaşı Mahmut'u Kumru'yla paylaşabilecek cesareti yoktur. Kumru geldiğinde hırçınlaşmasının sebebi de budur. Mahmut tarafından Kumru yüzünden terkedileceği korkusu yaşar.

Düzenbaz, üçkâğıtçı, laf cambazı Abidin yaşadığı acı hayatın ve çocukluğu üstesinden gelebilmenin yolunu işi vurdumduymazlığa vurmakta bulmuştur. O hayat ne getiri ise getirsin içinden sıyrılmanın pratik

yollarını bulmuş bir karakterdir. Bunu bazen düzenbazlıkla bazen laf cambazlığı ile bazen üçkâğıtla yapar. 3 ay kira ödemedikleri, ev sahibesi karşısındaki laf cambazı tavırları onu seyirci önünde üçkâğıtçı bir adama dönüştürür. Kuyumcu soymadaki sakin tavrı onun suça yatkın düzenbaz yanını ortaya koyar.

Mahmut Abidin gibi oda 40 lı yaşlarında, yaşadığı hayatla tezat teşkil edecek şekilde komedyenlik yapan, Abidin'le Karabiberler adlı bir grubu olan, hayatın dışına itilmiş, yetimhanelerde büyümüş duygusal bir karakter. Kolay kolay kaldırılamayacak ağır travmalar yaşamıştır. Kendisine ağır gelen geçmişi ile baş etme yöntemi Abidin'in yöntemlerinden oldukça farklıdır. O içedönük, duygusal, naif bir insan olarak kendi yalnızlığını yaşamaktadır. Ev sahibesi karşısındaki tavrı, pavyondaki kadınlara karşı tavrı Abidin'in sertliğinden tamamen arınmış bir şekilde sunulur. Kumru'nun hayatlarına girişi ile yaşadığı çatışmalar, dönüşümler, Mahmut'un dokunmaya korktuğu yaralarını usul usul açığa çıkarır. Kumru ile ilişkisinde bu açığa çıkanlarla baş etmeyi öğrenir.

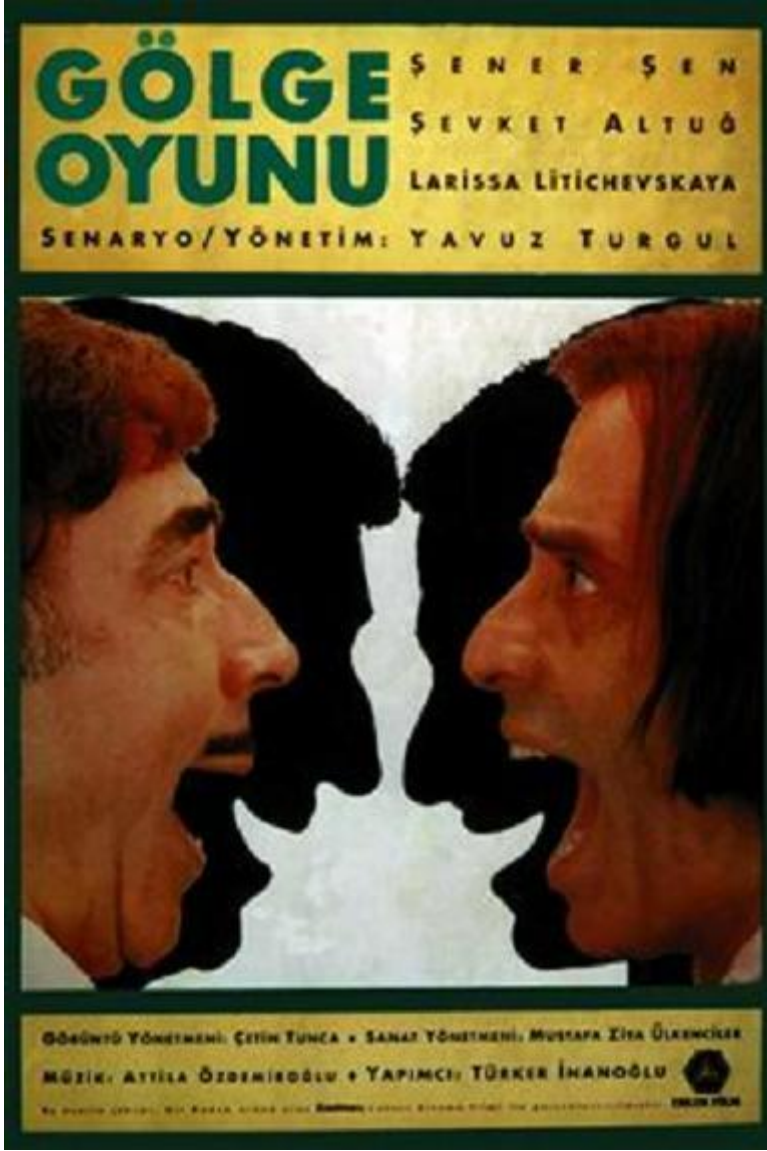
İlişki kuramama Mahmut çocukken yetimhane arkadaşlarının koynuna zorla kadın sokmaya çalışması sonucunda içine dönmüş, kendini insanlardan özellikle de kadınlardan geri çekmiştir. Terkedilme ve ilişkilerde acı çekme korkusu onu insanlardan uzak tutmuştur. Abidin bu korkularıyla daha dışadönük yüzeysel ilişkilerle baş ederken, Mahmut kendi duygularına yoğunlaşmayı seçmiştir. Fakat Kumru ile yaşananlar onu dönüştürür. Korkularını önce kendisine sonra Abidin ve Kumru'ya itiraf ettikçe iyileşir, daha gerçek ilişkiler kurmaya başlar. Kumru'nun hayatlarına girişi bu iyileşme sürecinin tetikleyicisi olur. Kadınlarla yakınlaşamayan Mahmut Kumruya âşık olur ve onunla birlikte olur.

Naif, duygusal içedönük o duygusal kendinden başka herkesi önemseyen insanları ciddiye alan bir karakterdir. Herkese karşı kibar, naif bir portre çizer. Kuyumcu soymaya çalıştıklarında Abidin'in tüm rahatlığının aksine midesi bulanır. Strese girer. Yalan söyleyemez. Uysaldır. Genelde kendinden daha yırtıcı olan Abidin'in takip eder. Onun uysallığı ve meydan okuması hayatına Kumru girdikten sonra baş göstermeye başlar.

Kumru Karabiberler Mahmut ve Abidin'in hayatında birden beliren gölge kadın. Hakkında ne seyirci ne filmdeki karakterler hiçbir şey bilmezler. Dili yoktur. Adı bile yoktur. Sağır dilsidir. Elinde sadece sonradan annesine ait olduğunu anlayacağımız vesikalık bir fotoğraf vardır. Filmin tonunu onun bu dünyaya ait olmayan edası belirler. Mistik güçleri olduğu anlaşılır film boyunca. O dokunduğu her şeye hatta gölgelere bile anlam katan bir karakterdir. Hem seyirciyi, hem film içindeki karakterleri bu anlamı aramaya zorlar.

Sessizlik Yavuz Turgul fillerinde tekrarlanan temel bir unsur bu filmde de görmek mümkündür. Sınav veren iki erkeğin dostluğu ve bu dostluğa eşlik eden sessiz ya da konuştuğu halde duyulmayan kendi seslerini bulamamış kadınlar. Benzer bir tematik motifin bu filmde de tekrarlandığı söylenebilir. Ryan ve Kellner'e göre erkek dostluğuna dayalı filmlerin bazılarında kadın karakterler hepten kayıptır, var olduklarında da ikincil rollerde oldukları görülür (1997: 236-237). Çoğu zaman stereotipleştirilmiş olan bu karakterler genellikle erkeğin gölgesinde yaşayan, uysal ve kırılğan bir yapıya sahiptir. Fakat *Gölge Oyunu*'nda Kumru için bundan fazlası söylenebilir. Onun suskunluğu Eşkya'da Keje'nin suskunluğu ile aynı değildir. Ya da onun filmdeki erkeklere duyduğu gereksinim Muhsin Bey'de Sevda'nın Muhsin Bey'in hapse girmesiyle tek başına var olamaması ve Ali Nazik'in kanatları altına girmesiyle aynı değildir. *Gölge Oyunu*'nda Kumru suskunluğuyla bir tür kırılğanlık ve gizem duygusu yaratırken, sessizliğiyle yarattığı bu gizemi doğaüstü yetenekleriyle de güçlendirir. O tüm sessizliğine rağmen güçlü bir kadındır. Karakterlerin değişimini kendi sağlayacaktır. Onu suskunluğunu Abidin ve Mahmut kendi sözleriyle doldururlar. Ve doldurdukları bu sözlerde kendilerini tanır, kendileriyle yüzleşirler. Onu sessizliği daha önce hiç dinlenmemiş karakterlere kendileri için alan açar.

Mistik gizem Yıllardır uyuyamayan Büyük Hanım'ın sonsuza kadar uyumasına yardımcı olur; bir kuşu diriltir. Karakterin geçmişine ait tek şey bir fotoğaftır. Fotoğraftaki kişinin kimliği bir süre sonra çözüme kavuşacak, ancak fotoğrafın Kumru'nun annesine ait olması, onunla ilgili gizemi çözmeyecektir. Kumru hakkındaki gizem, film boyunca artarak devam eder; filmin sonunda doruğa ulaşır ve böylece filmin temel çatışmalarından biri çözüme kavuşmadan noktalanır. Seyirci dâhil kimse ne onun kim olduğunu bilir ne nereden geldiğini ne de tam olarak ne yaptığını. Yarattığı gizem bulutu içinde karakterlere, kendi gölgeleriyle karşılaşma imkânı verir. Onun varlık ve yokluk arasındaki mevcudiyeti doğu felsefesiyle şekillenmiştir denebilir.

Gölge oyunu film afişi

Mahmut ve Abidin yeni bir şova hazırlıyorlar...

Mahmut ve Abidin Kumru'yu eve getiriyorlar.

Mahmut ve Abidin uyku problemi çeken ev sahipleriyle konuşuyorlar